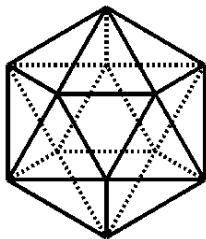

Kiili MNEMO

Kuna eelmises Kiili Lehes jäi kajastamata mälumäng, siis teeme seekord kiirülevaate mängu seisust.

Esimesest voorust tuli võitjana välja **Kiire Tigu** 15 punktiga, 2.-3. kohta jagasid **Piret** ja **Nipitirid**.

Teises, jaanuarikuises voo-rus jätkus taas tigu edu: 39 kogutud punkti andis I koha ja 15 kohapunkti.

Teisele kohale platseerusid **Nipitirid** 35 punktiga, mis andis 12 kohapunkti ja kindlustas II koha ka üldarvestesuses.

Üldarvestesuses kolmandale kohale jäi **Piret**, kellel selles voorus tuli leppida neljanda kohaga.

Vinge sprindi tegi võistkond **Silmataga**, kes eelmises voorus jagas 8.-9. kohta,

nüüd aga suutis tänu III kohale end rebida kokkuvõttes viiendaks. 5.-6. kohta jagasid selles voorus **Niinred** ja **Taga-Nabala**. Kuna **Niinred** olid esimeses voorus saavutanud mõningase edumaa, siis platseerusid nad kahe voo kokkuvõttes 4. kohale. Esimese voo 4. koht aga andis tugeva põhja **Amneesiale**, viies nemadki **Taga-Nabalast** ette.

Küsimused olid küllaltki krõbedad ja tervelt neljal korral kolmekümnest oli tulemuseks puhas „nulliring“. Mõnes viiest küsimusest koosnevas plokis tuli aga isegi tugevamatel võistkondadel leppida sellega, et ei õnnestunud kirja saada ainsatki punkti.

Nagu näete, on rebimine tihe ja kuna tervelt kolm voo on veel ees, siis parima ennustamine on praegusel hetkel võimatu. Kõik üheksa võistkonda on väga tublid.

Kuna juba sel laupäeval on järgmine voo, siis on värske võistluste seis silme ees ja selge, kui tugevasti tuleb lemmikute eduks põdlaid pihku suruda.

Norutavatele noortele, väsinud vanuritele, lõõgastunud lugejatele lahedat lugemist!

Võsaviilem vantsis vaevaliselt väljal, vingerdas vagude vahel, vedas vurisevat vatsa. Väsimus võttis võimust.

Vahtis võõriti võssa – Vau!

Võsas vabises väike väsinud varsake.

Võidurõõmsalt värisid võsaviilemi vikerkaarevärvilised vaatevinklid.

Vanemad veensid vaesekest vastu pidama, vaadates võidukalt varsa-kesele.

Võsavillmemilt võeti väiksemgi võimalus vatsutada.

Vagur, vahetevahel vallatu, vanaema Vaelast!

Soovin suleseppadele sihvaka sulepea soravat sobitamist ühe tähe lugudele!

Järjejutt

Raudalu maanteelt sai Saressesse ja Vaelasse 6.

Igal perel olid erinevad kombed, ka toitude maitseid olid erinevad vastavalt perenaise oskusele ja see mis üldse lauale anti. Kõige paremini sai seda näha ja toitusid maitsta sügisel viljapeksu talgute ajal, kui peaaegu kogu küla pered pidi läbi käima, abiks viljapeksul. Selleks päevaks püüdis iga perenaine teha head ja tugevat toitu, et külas ei räägitaks, et peres ihsad perenaised on. Talus oli sügisel lammaste tapmise aeg, siis tavaliselt keedeti lambaliha, tehti rasvast klimbisuppi ja magus-söögiks pruuni tikrikiselli mannapudruga

Jõulusöögiks oli alati sült, seapraad, ahjukartulid, hapukapsad ja vorste tehti niipalju, et jätkus kogu pühade ajaks. Meie külades tehti tanguvorste. Kui keegi kuskilt teisest maakonnast pärit oli, tegi ta oma kombe kohaselt verivorste või tanguvorste kartulitükkidega. Neid tehti ainult sea jämesoolesse, mis oli hästi rasvane ja jäme. Sisuks keedeti kruupidest tavaline vorstipuder ja lisati siis umbes kolmandiku jagu kupatatud kartulikuubikuid juurde. Ahjus sai sellest tõeline jõulumauk.

Perenaised käisid koos Maanaiste Seltsis. Korraldati kursusi ja siis keedeti ja küpsetati ka pühadeks paremaid palasid, oli nagu võistlus omavahel, kellel tuli kõige paremini välja.

Õlut tehi pühadeks ja mõne pereliikme tähtpäevaks. Suvel oli kaljanõu sahrvis ja seda võeti kaasa heinamaale või põllule töö juurde, oli parem kui praegused kokad-koolad.

Mesilasi peeti mõnes üksikus talus, mett ei müüdnud, seda kasutati oma peres, vähemalt lastele oli see alati kättesaadaval, eriti sõjaajal oli mesi põhiline magusatarbe rahuldaja.

Taludes oli kombeks pakkuda igale külalisele, kes talust läbi astus, midagi süüa, olenevalt külalise tähtsusest: kui oli keegi vallast või kooliõpetaja, pandi pann tulele, liha ja muna peale. Kui oli naabrivaanaema, siis aitas ka võileivast ja piimast. Lastele ani saiatükk kätte või oli vanaemal tagavaraks mõni kompvek.

Sõjaajal, kui viina enam poodides ei müüdnud, läks moodi puskariajamine. See oli rangelt keelatud ja seda pidi salaja tegema. Ei tea kus meestel see oskus tuli ja julgus riskeerida, aga külas oli mitu kohta, kus selline aparaat üleval oli. Puskari eest sai vahetada ka mitmesugust kaupa mis talus tarvis oli. Õnnetuseks oli see puskariajamine ka, paljud mehed ja ka naised said sealt eluaegse viinavea külge.

Päris õnnetus juhtus siis, kui peale lahinguid leiti metsast kanistriga piiritusetaolist vedelikku, maitsti ja öeldi, et päris piiritus. Pidu läks lahti, järgmisel päeval suri üks mees, siis veel kaks meest ja üks naine, üks mees jäi pimedaks. Ei teagi, mis piiritus see oli, nimetati alkaks, vist lennukite mootori kütus.

Mida talus osteti

Talumajapidamise varustamine kõigi vajalikkuga oli omaette probleem, tuli pidada väikest raamatupidamist ja teha planeerimist ette tükiks ajaks. Igas talus oli kindel inimene pearaamatupidaja ja varustaja rollis, kelle käes oli rahakott; olenes inimese karakterist, kas perenaine või peremees.

Kauplused ei olnud ligidal ja ega tihti linnas käidud, siis pidi jälgima, et oleks sool, suhkur, silgud, heeringad ja või alati olemas. Pühadeks tehti eraldi linnasõit, et pühadekaupa tuua. Perenaine pidi paberile üles kirjutama, mida vaja läks. Osteti kindlasti kuivatatud kompotti, kus olid sees kõik lõunamaa puuviljad ja õunad. Lastele osteti kirju paberiga pulgakujulisi jõulukomme, krõpskaunu, apelsine ja kreeka pähkleid. Kingitusi oli ka igapäevasele midagi.

Et lehmad korralikult lüpsaksid ja piimast rohkem raha saaks, osteti piimakarjale söödaks juurde õlikooki, kriiti ja soola. Turupäevadel, kui raha saadi, siis käidi Majandusühistu kauplustes vajalikku kaupa ostmas, küll põllutööriistade tükke (tagavaraosi), määrdeid, köit, labidaid ja harke.

Mida kogu pere selga ja jalga paneb, pidi see varustaja muretsema. Taludes linu ei kasvatatud ja sellepärast ei kootud ka ise mingit riiet. Oli küll kangaspuud majas ja mõnd vaipa või kardinat ikka kooti, aga lihtsalt riiet ei kootud. Villavabrikust sai villade vastu vahetada ilusat villast riiet ja ka linast riiet sai vahetada, kui keegi linu pidas. Valmisriideid ei ostetud, osteti igaks otstarbeks riidetükk, perenaine pidi ise selle valmis õmblema. Üleriide õmblemiseks mindi rätsepa juurde. Külas oli oma rätsep, Künka Jaan, kes tegi lastemantlist alates suure reiskasukani kõik valmis. Käsitööd tehti talvel, naised kudusid kindaid, sokke, kampsuneid ja sälle. Tikiti ilusaid linikuid ja kaunistati pluuse. Peremehele oli puutreibink toas, seal sai palju vajalikku ise teha, polnud vaja osta.

Sellela lõpetame Koidula Ameerikase koduloolise kirjatüki tutvustamise. Lisaks on uurijal valminud analoogiline materjal ka Kiili Mõisaküla kohta.

Kellel tekkis huvi oma kodukandi ajaloo vastu (väga palju on kirjutatud siinsete talude ja põliselanike perekonnaloost, mis võõrale kaugeks jääb), saab fotodega illustreeritud materjali endale sümboolse tasu eest soetada, kui võtab ühendust autoriga tel 6040 252.